

U

บทเพลงเพื่อแม่: วรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย Mother Songs: Contemporary Didactic Literature

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรินทร์ ภักคภาณนท์
- สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร
- คณะมนุษยศาสตร์
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- Assistant Professor Sunan Phakkhaphanon
- Department of Thai for Communication
- School of Humanities
- University of the Thai Chamber of Commerce
- E-mail: sunan__cha@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

“บทเพลงเพื่อแม่” ในบทความนี้หมายถึงบทเพลงลูกทุ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่ เป็นวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัยที่สะท้อนให้เห็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวในสังคมไทย จากการวิเคราะห์ “บทเพลงเพื่อแม่” จำนวน 50 บทเพลง พบว่า คำสอนที่ปรากฏในบทเพลงมีลักษณะที่น่าสนใจ 2 ประการคือ คำสอนเกี่ยวกับพระคุณของแม่ที่มีต่อลูก เป็นคำสอนที่ผู้ประพันธ์สื่อให้เห็นความรัก ความเสียสละ ความอดทน และความเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูลูกของผู้เป็นแม่ ทั้งด้วยการใช้ความเปรียบ และการบรรยายอย่างตรงไปตรงมา นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังสื่อให้เห็นพระคุณของแม่ในแง่ของการเป็นผู้อบรมสั่งสอนให้ลูกตั้งมั่นอยู่ในความดี การสอนในเรื่องการวางตัวของลูกสาว และการให้การศึกษแก่ลูก ซึ่งเป็นไปอย่างสอดคล้องกับภาระหน้าที่ของแม่ที่ดีตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และ คำสอนเกี่ยวกับความกตัญญูตเวทีของลูกที่มีต่อแม่ เป็นคำสอนที่ผู้ประพันธ์บทเพลงมุ่งสอนใจผู้เป็นลูกที่จำเป็นต้องจากบ้านในสังคมชนบทเข้ามาทำงานทำในกรุงเทพมหานคร ให้มีความกตัญญูตเวทีต่อแม่ด้วยการส่งเงินที่ได้จากการทำงานไปจุนเจือแม่และครอบครัว ผู้ประพันธ์สื่อให้เห็นว่าความรู้สึกห่วงหาอาทรของลูกที่มีต่อแม่และความผูกพันที่มีต่อสภาพสังคมชนบทอันคุ้นเคย ทำให้ผู้เป็นลูกมีความมุ่งมั่นที่จะ “ก่อร่างสร้างตัว” เพื่อจะได้กลับบ้านและกลับคืนสู่ “อ้อมอกแม่” อาจกล่าวได้ว่า “บทเพลงเพื่อแม่” เป็นวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัยที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสืบทอด

ค่านิยมในเรื่องความกตัญญูทวดเวทิต่อแม่ผู้มีพระคุณให้เกิดขึ้นแก่ผู้ที่อยู่ในสถานะ “ลูก” ในสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมชนบทอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: บทเพลงเพื่อแม่ วรรณกรรมคำสอน วรรณกรรมร่วมสมัย

Abstract

In this article, the term “mother songs” is defined as Thai country songs with lyrics written about mothers. These mother songs are also recognized as contemporary didactic literature and reflect the social values concerning the family institution in Thai society. Fifty “mother songs” were analyzed and the findings reveal two main types of didactics: didactics relating to mother’s kindness to her children and didactics relating to a child’s gratitude to his/her mother. The didactics relating to a mother’s kindness to her children are songs in which writers aim to convey the message about mother’s love, sacrifice, attention, and patient devotion to her children. Simile and narrative techniques are used in these songs. They also try to convey the meaning of the kindness of a mother as a teacher who teaches her children to insist on goodness, as a teacher who teaches her daughters’ appropriate behaviors, and as a teacher who educates her children, which is in accordance with the Buddhist teaching concerning the duty of a good mother. In the didactics relating to a child’s gratitude to his/her mother, the song writers aim to teach children, particularly those who are to leave their rural homes and move into the city to get work, to have gratitude to their mothers by sending back money to support them and their families. The song writers also try to reflect how much mothers care about their children and how this feeling motivates the children to build up their own fortune, so they can go back to their mothers’ arms. It can be said that “mother songs” are contemporary didactic literature, which plays an important role in promoting and inheriting the social values concerning a child’s gratitude to his/her parents for all children, particularly those living in a rural society.

Keywords: Mother Songs, Didactic Literature, Contemporary Literature

บทนำ

บทเพลงเป็นผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์เพื่อใช้เป็นสื่อถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกบางอย่างแก่ผู้ฟัง โดยใช้คำร้องบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ และใช้เสียงดนตรีเป็นส่วนเสริมด้านอารมณ์และความรู้สึก ดังนั้น บทเพลงจึงเป็นผลงานที่ผู้ฟังจะได้คุณค่าทางด้านความบันเทิงและความคิดในแง่ของผู้ประพันธ์เพลงอีกด้วย (อุดมลักษณ์ ระพีแสง, 2550: 2)

บทเพลงมีหลายประเภท บทเพลงลูกทุ่งเป็นบทเพลงประเภทหนึ่งที่แพร่หลายในสังคมไทย ดังที่จันทรา เขียวแก่ (2547: 5) กล่าวว่า “ปัจจุบันเพลงลูกทุ่งได้รับการกล่าวขานอย่างมาก เนื่องจากความแพร่หลายของเพลงซึ่งผู้ฟังสามารถที่จะฟังได้ทุกแห่งและจดจำมาร้องได้ง่าย ตลอดจนเพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนถึงสังคมและวัฒนธรรมไทยในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดลออ”

บทเพลงลูกทุ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่ ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า **“บทเพลงเพื่อแม่”** เป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์นิยมแต่งขึ้นเพื่อสะท้อนให้เห็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวในสังคมไทย โดยมุ่งเน้นให้คนในสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมชนบทตระหนักถึงพระคุณของแม่และหน้าที่ของลูกที่พึงปฏิบัติต่อแม่ การที่ผู้ประพันธ์บทเพลงมุ่งเน้นนำเสนอเนื้อหาในลักษณะดังกล่าว จึงควรนับว่า **“บทเพลงเพื่อแม่”** เป็น **“วรรณกรรมคำสอน”** ประเภทหนึ่ง ดังที่ พระมหาอำนาจ มหาวิโร (2544: 23) กล่าวไว้ว่า “วรรณกรรมคำสอน เป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหา มุ่งสอนจริยธรรม คติธรรม และแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของคนในสังคม เพื่อมุ่งประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมที่ตนดำรงอยู่อย่างมีความสุข” และควรนับว่า **“บทเพลงเพื่อแม่”** เป็น **“วรรณกรรมร่วมสมัย”**

ดังที่ ธวัช ปุณโณทก (2527 : 3) อธิบายลักษณะของ **“วรรณกรรมร่วมสมัย”** ไว้ว่าเป็น **“วรรณกรรมที่ร่วมสมัยกับผู้อ่าน ผู้ศึกษา ฉะนั้นค่านิยมแนวคิดทางด้านปรัชญาชีวิตและสังคมอันปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเหล่านี้ จึงร่วมแนวคิดเดียวกับผู้อ่าน ผู้ศึกษา ซึ่งเป็นมโนทัศน์ร่วมของคนส่วนข้างมากของสังคม ถึงแม้ว่าวรรณกรรมบางเรื่องอาจจะเกิดก่อนผู้อ่านในปัจจุบันก็ตาม แต่ก็อาจจะเรียกได้ว่าเป็นวรรณกรรมร่วมสมัย เพราะเหตุว่าปรัชญาชีวิตและสังคมยังใกล้เคียงกับผู้อ่าน ผู้ศึกษา”**

“บทเพลงเพื่อแม่” จึงนับเป็น **“วรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย”** ตามแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น และเป็นวรรณกรรมที่น่าสนใจนำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็น **“คำสอน”** ที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งที่แพร่หลายในสังคมไทยปัจจุบัน

บทวิเคราะห์ “บทเพลงเพื่อแม่” ในฐานะวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย

การวิเคราะห์ **“บทเพลงเพื่อแม่”** ในฐานะวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย ผู้วิเคราะห์เลือกบทเพลงลูกทุ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่จำนวน 50 บทเพลงมาใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ 1. กลับบ้านเถิดลูก 2. เก็บรอยยิ้มไปฝากแม่ 3. ขอโทษแม่ 4. ขอโทษแม่ลูกแพร์รัก 5. ขอพักที่ตักแม่ 6. ชายควายช่วยแม่ 7. ความฝันของแม่ 8. คิดถึงพ่อคิดถึงแม่ คิดถึงบ้าน 9. คิดถึงแม่ (ผู้ขับร้อง: จ๊กจั่น วันวิสา) 10. คิดถึงแม่ (ผู้ขับร้อง: ธิดา ดวงดาว) 11. คิดถึงแม่ (ผู้ขับร้อง: รัชนก ศรีโลพันธุ์) 12. จดหมายจากแม่ 13. จดหมายถึงบ้าน 14. จดหมายถึงแม่ 15. จอดักลวงหน้า 16. ดอกไม้วันแม่ 17. ดูดาวบนตักแม่ 18. แต่แม่ 19. เดี่ยวแม่ตี 20. ต้นทุนแรงใจ 21. ตอบแม่บ่ได้ 22. ถามแม่ดูก่อน 23. ถึงดังยังห่างแม่ 24. ทางไกลกราบแม่

25. ปริณญาเพื่อแม่ 26. ปริณญาลูกแม่ค้า 27. ผากแม่ไว้กับแมว 28. พระคุณแม่ 29. เพลงของแม่ 30. เพื่อแม่ 31. เพื่อแม่แพ้ไม่ได้ 32. แม่ 33. แม่ของใคร 34. แม่รักแม่ห่วง 35. รอยจูบบนฝ่าเท้า 36. รักฉันแน่ต้องรักแม่ฉันด้วย 37. รักแท้คือแม่ผม 38. รักแท้คือแม่เรา 39. รักแฟนพ่อ 40. สมมุติว่ากลับบ้าน 41. สัญญากับใจ 42. สัญญาครบแม่ 43. สาวนาสัญญาแม่ 44. ลู้อเพื่อแม่ 45. หนีแม่มาแพ้รัก 46. หนึ่งใจให้สองคน 47. หยาดเหงื่อเพื่อแม่ 48. เห็นใจคนรักแม่ 49. เหงื่อพ่อน้ำตาแม่ และ 50. อุ้งรักจากตักแม่

จากการวิเคราะห์ “บทเพลงเพื่อแม่” ในฐานวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย จำนวน 50 บทเพลงดังกล่าวข้างต้น พบว่า คำสอนที่ปรากฏในบทเพลงมีลักษณะที่น่าสนใจ 2 ประการ ดังนี้

1. คำสอนเกี่ยวกับพระคุณของแม่ที่มีต่อลูก
2. คำสอนเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวทิตะของลูกที่มีต่อแม่

คำสอนเกี่ยวกับพระคุณของแม่ที่มีต่อลูก

แม่เป็นบุคคลสำคัญที่ได้รับการยกย่องเชิดชูอย่างสูงในสังคมและวัฒนธรรมไทย คำว่า “แม่” เป็นคำโดด หรือคำไทยที่บ่งบอกความสัมพันธ์อันอบอุ่นลึกซึ้งระหว่างผู้หญิงกับลูก แม่ หมายถึง ผู้มีพระคุณผู้ให้กำเนิด ให้น้ำนมลูกดื่มกิน ให้ความรักความเมตตาและปกป้องดูแลลูกจนเติบโตใหญ่ (วิถีไทย 12 สิงหาคม วันแม่แห่งชาติ คุณค่าความหมายผู้ให้กำเนิด, 2555)

“บทเพลงเพื่อแม่” ส่วนใหญ่เป็นบทเพลงที่สื่อให้เห็นพระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่ที่มีต่อลูกในแง่ของการเป็นผู้ให้ กล่าวคือ แม่เป็นผู้ให้ความรัก ความเสียสละ ความอดทน และความเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูลูก

นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังสื่อให้เห็นพระคุณของแม่ในแง่ของการเป็นผู้อบรมสั่งสอนและให้การศึกษาแก่ลูก

1. บทเพลงที่สื่อให้เห็นพระคุณของแม่ที่มีต่อลูกในแง่ของการเป็นผู้ให้ความรัก ความเสียสละ ความอดทน และความเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูลูก มีจำนวนทั้งสิ้น 11 บทเพลง โดยผู้ประพันธ์ใช้ทั้งความเปรียบ และการบรรยายอย่างตรงไปตรงมาในการนำเสนอเนื้อหา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

บทเพลง “แต่แม่” (ผู้ขับร้อง: จักรพรรดิอาภาครบุรี) เป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์ใช้ความเปรียบในการสื่อให้เห็นพระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่ที่มีต่อลูก ความว่า

แม่มีพระคุณอุ้มในหัวใจ โลกนี้ไม่มีแล้วใครเหมือนดังแม่ ความรักใคร่ไหนที่ว่าแน่ ยังไม่เทียบแท้ รักของแม่เสมือนทอง แม่มีน้ำใจใหญ่เกินนที เบี่ยมขลังด้วยความหวังดีล้นเต็มห้อง อันทุกข์ภัยไหนจะมาต้อง ทรวงแม่กั้นพองทุกข์ ภัยมิให้บีฑา แผ่นดินยังมีถึงที่สิ้นสุด มหาสมุทร ยังมีฝั่งกักขังคงคา **อันพระคุณแม่ประดุจดั่ง ห้วงเวหา ไม่มีขอบฟ้าเขตสวรรค์ก็รักจากแม่ แม่คือ พระพรหมอุดมพระคุณ เสมือนร่มโพธิ์ คำจุนหนุนนำเพื่อแม่** คุณของใครไหนเกินคุณแม่ บริสุทธ์เที่ยงแท้รักแม่ต้องกตัญญู

จากบทเพลงข้างต้น ผู้ประพันธ์เปรียบเทียบความรักอันเที่ยงแท้ของแม่กับทองที่มีคุณค่าอย่างไม่เปลี่ยนแปลง เปรียบน้ำใจของแม่ใหญ่กว่าห้วงน้ำ (นที) และเปรียบพระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่กับความกว้างของแผ่นดินฟ้า (ห้วงเวหา) ที่ไม่มีที่สิ้นสุด การใช้ความเปรียบที่เทียบโยงพระคุณของแม่กับสิ่งที่มีคุณค่าและธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ที่มนุษย์ยอมรับเป็นการเน้นย้ำในเชิงสั่งสอนให้ผู้เป็นลูกตระหนักถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่ที่มีต่อลูกได้อย่างลึกซึ้ง

นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังเปรียบเทียบแม่กับ **“พระพรหม”** และ **“ร่มโพธิ์”** ซึ่งเป็นการเปรียบพระคุณของแม่ที่เทียบโยงกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ

แม่เป็นพระพรหมของลูก คือ แม่มีคุณธรรมเหมือนกับพระพรหมอยู่ 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเรียกว่า พรหมวิหารธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพระพรหม เพราะพระพรหมผู้สถิตอยู่บนชั้นพรหมโลกนั้นท่านมีคุณธรรมต่อสัตว์โลกเหมือนกันหมด แม่ก็เช่นเดียวกัน คือ มีพรหมวิหารธรรมทั้ง 4 ประการนี้ต่อลูกทุกคน มีเมตตา ประารถณาให้ลูกทุกคนมีความสุข ความเจริญ มีกรุณา สงสาร ต้องการจะให้ลูกผู้มีความทุกข์พ้นจากความทุกข์ มีมุทิตา แสดงความยินดีด้วยความจริงใจ เมื่อลูกของตนได้ดีมีสุข และมีอุเบกขา การวางเฉยไม่ชวนชวายกังวล ในเมื่อทราบว่าลูกของตนเติบโตใหญ่ มีงานทำเลี้ยงตัวได้ หรือมีครอบครัวเป็นหลักเป็นฐานแล้ว (วันแม่แห่งชาติ, 2555)

นอกจากนี้ พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (2554) ยังได้อธิบายสาเหตุที่เปรียบเทียบพ่อแม่เป็น **“ร่มโพธิ์”** ไว้ว่า **“...ความรักพ่อรักแม่นั้นแหละคือ สิ่งคุ้มครองครอบครัว เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้บุตรธิดาในครอบครัวนั้นอยู่เย็นเป็นสุข เพราะฉะนั้นผู้เคารพมารดา บิดา จึงเชื่อว่ามีโพธิ์ไทรใบดกคุ้มครองรักษา ไม่ถูกฝน ไม่ถูกแดด ไม่ถูกความทุกข์ความเดือดร้อนครอบงำจิตใจ มีความเป็นอยู่อย่างปลอดภัย”**

บทเพลง **“รักฉันแน่ ต้องรักแม่ฉันด้วย”** (ผู้ขับร้อง: เสรี รุ่งสว่าง) เป็นอีกบทเพลงหนึ่งที่ผู้ประพันธ์เปรียบเทียบแม่กับ **“องค์พระ”** ไว้ในเนื้อหาบางตอน เพื่อสื่อให้เห็นพระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่ในแง่ของการเป็นผู้เสียสละ ซึ่งเป็นการเทียบโยงกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ความว่า **“...แม่**

เปรียบเหมือนองค์พระเสียสละให้ลูกทุกคน แม้จะยากจะจนลูกก็คนแม่เลี้ยงรอดมา...”

บทเพลง **“เพื่อแม่”** (ผู้ขับร้อง: คัทลียา มารศรี) และบทเพลง **“รักแฟนพ่อ”** (ผู้ขับร้อง: เสถียร ทำมือ) เป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์สื่อให้เห็นพระคุณของแม่โดยการใช้ความเปรียบเพื่อสอนใจให้ผู้เป็นลูกตระหนักใน **“ค่าน้ำนม”** ที่แม่ให้ลูกดื่มกิน ความว่า **“...น้ำมน้ำทิพย์ที่แม่ให้ดื่ม สายเลือดแม่ซึมแทรกในทุกหยดจากถัน สายเลือดที่แม่กลั่นค่านันต์สร้างสรรคให้ลูกเติบโตมา...”** และ **“...บุญคุณของค่าน้ำนม เทียบสิบทะเลยังไม่เทียมทาน พ่อช่างโชคดีที่ชีวิตนี้มีเธอร่วมฝัน ว่างว่างช่วยหอมแก้มกัน ถ้ายวบส่งมาให้ผมบ้างซิ ช่วยบอกเธอที่ลูกพ่อคนนี้ยังเฝ้าคิดถึง กอดไว้ในห้วงคำนึง สายใยลึกซึ้งส่งถึงทุกที่...”**

บทเพลง **“อุ่นรักจากตักแม่”** (ผู้ขับร้อง: จักรพรรณี อาบครบุรี) ผู้ประพันธ์สื่อให้เห็นพระคุณของแม่โดยสะท้อนผ่านความรู้สึกของลูกในเชิงเปรียบเทียบว่า **“...หนึ่งในดวงใจ คนที่คอยมอบความหวังโยให้ลูกทุกยาม สองมือแม่ใช้รักแท้เขียนใจให้งาม จนลูกแกร่งพอก้าวข้ามปัญหา ร้อยพัน อบอุ่นคล้ายถูกโอบกอดดังเคยทุกวัน นานเนิ่นนาน ไม่เคยผันแปร...”**

เนื้อหาของ **“บทเพลงเพื่อแม่”** ที่มุ่งสอนใจให้ผู้เป็นลูกตระหนักในพระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่ ที่ผู้ประพันธ์บรรยายโดยใช้ความเปรียบร่วมกับการบรรยายอย่างตรงไปตรงมา ปรากฏในบทเพลง **“แม่”** (ผู้ขับร้อง: ตึกแตน ชลดา) และ **“แม่ของใคร”** (ผู้ขับร้อง: พรศักดิ์ ส่องแสง) ดังนี้

บทเพลง **“แม่”** (ผู้ขับร้อง: ตึกแตน ชลดา) ผู้ประพันธ์ใช้ความเปรียบเพื่อเทียบโยงแม่กับ **“แม่พระผู้อารีย์”** และ **“ร่มโพธิ์แก้วโพธิ์ทอง”** และเทียบโยงพระคุณของแม่กับ **“แผ่นฟ้าและผืนน้ำ”** ร่วมกับการบรรยายถึงวิถีปฏิบัติของแม่ที่มีต่อลูก ซึ่ง

ผู้ประพันธ์สามารถสื่อให้ผู้นับลูกตระหนักถึงความรักและพระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่ที่มีต่อลูกได้อย่างเด่นชัด ความว่า

เมื่อตออยากปากแห้งจนซีดเซียว กินแต่เปรี้ยว
คาวหวานทานไม่ได้ แม่ถนอมกล่อมเกลี้ยง
เลี้ยงลูกไว้ ตั้งแต่ในท้องแม่ตั้งเก้าเดือน ทั้ง
สายเปลสายใจเหมือนสายเลือด...เออ แม่ยอม
เชือดให้ลูกได้ไม่ทันเพื่อน หยदनันมหยदन้าตา
แม่ย้าเดือน แม่เป็นเหมือนแม่พระผู้อารีย์...
พระคุณแม่ล้ำฟ้ามหาสมุทร บริสุทธิเกินกว่า
คำปราศรัย ขออุทิศร่างกายชายหัวใจ ที่แม่
ให้ลูกนี้พลีสังเวช ลูกซาบซึ่งในพระคุณคุณแม่
แล้ว...เออ **ร่มโพธิ์แก้วโพธิ์ทอง** ของลูกเอย
อันกุศลผลบุญที่คุ้นเคย ขอชดเชยให้แม่พลัน...
กตัญญู

คำว่า **“แม่พระ”** เป็นการเปรียบเทียบ **“แม่”** เป็นเหมือน **“พระอรหันต์”** กล่าวคือ “อันน้ำใจของพ่อแม่ที่ให้ต่อลูกมีแต่ความบริสุทธิ์ ไม่คิดหวังสิ่งตอบแทน เช่นเดียวกับน้ำใจของพระอรหันต์ที่ให้ต่อมนุษย์ ก็มีความบริสุทธิ์เช่นเดียวกัน พ่อแม่จึงเปรียบเสมือนพระอรหันต์ของลูก ท่านมีน้ำใจบริสุทธิ์ต่อลูกมากมายนัก...” (**พระอรหันต์...อยู่ในบ้าน**, 2555)

นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังใช้คำว่า **“ผู้อารีย์”** มาขยายคำว่า **“แม่พระ”** เพื่อเป็นการเน้นย้ำถึงพระคุณอันประเสริฐของแม่อีกด้วย

อนึ่ง การเปรียบเทียบแม่กับ **“ร่มโพธิ์แก้วโพธิ์ทอง”** เป็นการใช้ความเปรียบเพื่อสื่อความหมายในลักษณะเดียวกับคำว่า **“ร่มโพธิ์”** ดังที่ปรากฏในบทเพลง **“แต่แม่”** (ผู้ขับร้อง: จักรพรรดิ อาบครบุรี) แต่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า **“แก้ว”** และ **“ทอง”** มาขยายเสริมเพื่อเป็นการเน้นย้ำให้ผู้นับลูกตระหนักในพระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ส่วนการ

ใช้ความเปรียบ **“พระคุณแม่ล้ำฟ้ามหาสมุทร”** ก็เป็นการเทิดทูนพระคุณของแม่ให้ยิ่งใหญ่มากกว่า **“แผ่นฟ้า”** และ **“ผืนน้ำ”** อันเป็นธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ที่มนุษย์ทุกคนต้องพึ่งพิง

บทเพลง **“แม่ของใคร”** (ผู้ขับร้อง: พรศักดิ์ ส่องแสง) เป็นอีกบทเพลงหนึ่งที่ผู้ประพันธ์บรรยายวิถีปฏิบัติของแม่ที่มีต่อลูก โดยใช้ความเปรียบร่วมกับการบรรยายอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้นับลูกตระหนักในพระคุณของแม่ ความว่า

พระคุณของแม่ยากแท้เปรียบปาน แม่ทุกข์
แม่ทรมาน แม่ชมชาน เลี้ยงเพียงดวงใจ
ยากใครได้หาจะมาเหมือนแกลได้ใจ ควรเทิดทูน
ไว้เหนือใดใด พระคุณของแม่ ปากเพียรเลี้ยงลูก
พิศถูกแม่สอน แกรักลูกแกลแนนอน สู้เย็นร้อน
แกลเลี้ยงลูกแกล ความจนยากไร้เพียงใดแม่แกล
ไม่แคร์ ใครเล่าจะแลดั่งแม่แกลนั้นคงไม่มี ลูก
อยู่ในครรภ์แม่นั้นลำบาก ถึงยามตกปากแม่
ทนทุกข์สิ้นทวิ รวมดินรวมฟ้าจะหาดีแม่ไม่มี
แม่เราผู้นี้ลูกจะมีแม่เพียงผู้เดียว แขว่นเปลแห่ง
กล่อม แม่ยอมสู้ทน แกรักลูกแกลทุกคน แม่ยอม
ทนทุกข์ตัวเป็นเกลียว...

จะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์บทเพลง **“แม่ของใคร”** (ผู้ขับร้อง: พรศักดิ์ ส่องแสง) เน้นการบรรยายให้ผู้นับลูกตระหนักในความเสียสละและความอดทนของแม่ที่เอาใจใส่ดูแลลูกด้วยความรัก แม้จะ **“รวมดินรวมฟ้าจะหาดีแม่ไม่มี”** แม่จึงเป็นบุคคลที่ลูกทุกคนควรเทิดทูนไว้เหนือสิ่งอื่นใด

บทเพลง **“รักแท้คือแม่เรา”** (ผู้ขับร้อง: ฝน ธนสุนทร) เป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์บรรยายให้เห็นพระคุณของแม่ที่มีต่อลูกอย่างละเอียด ชัดเจน และตรงไปตรงมา โดยเน้นการใส่ใจดูแลลูกตั้งแต่อยู่ในครรภ์และหลังคลอด การเฝ้าเลี้ยงดูลูกอย่าง

ทะนุถนอม รวมถึงการให้การศึกษาและอบรมสั่งสอน ลูกให้เป็นคนดี ความว่า

เมื่ออยู่ในท้องของแม่เรา แม่ทุกข์แม่เศร้าแม่
เฝ้าระวังเหลือหลาย เผ็ดหวานมันเปรี้ยวแม่
เคี้ยวแล้วยังต้องคาย กลัวเผ็ดจะไปทำลาย
ทำร้ายสายเลือดในครรภ์ ลูกเกิดมาแล้วเหมือน
แก้วใจ เลือดรินยุงไต่แม่ปัดแม่ไกวแม่กัน
ประแบ่งจนทั่วตัวยกลิ้วตัวลูกจะคัน แม่เฝ้า
เต็มคืนเต็มวันบุญคุณนั้นแม่ไม่เคยทวง ย่างสู
้วยเรียนแม่เพียรหาเงินส่งให้ บางทีนั้นเงินที่
ได้จากเหี่ยวโคลและน้ำตาร่วง ผิดถูกชั่วดีแม่ชี้
ให้รู้ทั้งปวง โตแล้วแม่ยังต้องห่วงเฝ้าหวงลูกตั้ง
ชีวิ นี่คือรักแท้ของแม่เรา จะหาใดเล่าเทียบเท่า
บุญคุณแม่นี้...

นอกจากนี้ ยังมีบทเพลงที่สื่อให้เห็นถึงความรัก
ความเสียสละ ความอดทน และความเอาใจใส่ในการ
เลี้ยงดูลูกของผู้เป็นแม่ โดยผู้ประพันธ์บรรยายไว้อย่าง
สั้น ๆ ด้วยภาษาที่ตรงไปตรงมา ดังนี้

หญิงอื่นไหนจะเท่าแม่เรา ยามเศร้าแม่คอย
เอาใจ เหลือบยุงที่ไหนมันไต่ อุทิศใจเพื่อลูก
ของตน ลูกเจ็บลูกช้ำเพียงไหน ร้องให้ลูกมา
นั่งบน ดิกตีนเพราะลูกของตน เป็นทุกข์สิ้นถึง
ตายแม่ยอม

“รักแท้คือแม่ผม”

(ผู้ขับร้อง: สาธิต ทองจันทร์)

ลูกเอ๋ยแม่จะภิปรายอย่างไร ถึงจะหมดดวงใจ
ที่มีรักให้แก่เจ้า แม่ทาบแม่คอนไม่ท้อไม่ถอน
คือเจ้า ถึงแม่เป็นคนโง่เขลาแต่แม่รักเจ้าจริงใจ
ลูกเอ๋ยยากจะเฉลยรำพันว่าหัวใจแม่นั้น
ห่วงหาอาวรณ์เพียงใด...

“แม่รักแม่ห่วง”

(ผู้ขับร้อง: สมศรี สุโขทัย)

...ใครที่ว่ารักเราไม่เท่าแม่ เฝ้าเหลียวแลสารพัด
ตัดปัญหา ปากว่าเกลียดใจสมเพชเวทนา
เลี้ยงลูกมาจนโตไอ้ประคุณ

“พระคุณแม่”

(ผู้ขับร้อง: ไหวพจน์ เพชรสุพรรณ)

**2. บทเพลงที่สื่อให้เห็นพระคุณของแม่ที่มีต่อ
ลูกในแง่ของการเป็นผู้อบรมสั่งสอน และให้การ
ศึกษาแก่ลูก** เป็นบทเพลงที่สื่อให้เห็นภาระหน้าที่ของ
แม่ที่ดีตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา
เรื่อง **“ทศ 6”** (บุคคลประเภทต่าง ๆ ที่ต้องเกี่ยวข้อง
สัมพันธ์กันทางสังคม จุดทิศที่อยู่รอบตัว) พ่อและ
แม่ถือว่าเป็น “ปรัตถิมทิศ” หรือทิศเบื้องหน้า คือ
ทิศตะวันออก เพราะเป็นผู้มีอุปการะแก่ลูกมาก่อน
ดังที่พระธรรมปิฎก (ประยูรย์ ปยุตโต) (2556) ได้
อธิบายไว้ คือ

บิดามารดาย่อมอนุเคราะห์บุตรธิดา ดังนี้

- 1) ห้ามปรามจากความชั่ว
- 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี
- 3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา
- 4) หาคู่ครองที่สมควรให้
- 5) มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควร

2.1 บทเพลงที่สื่อให้เห็นพระคุณของแม่ใน
แง่ของการเป็นผู้อบรมสั่งสอน ได้แก่ การอบรม
สั่งสอนให้ลูกตั้งมั่นอยู่ในความดี และการสอน
ในเรื่องการวางตัวของลูกสาว

2.1.1 บทเพลงที่สื่อให้เห็นพระคุณของ
แม่ในแง่ของการเป็นผู้อบรมสั่งสอนให้ลูกตั้งมั่นอยู่ใน
ความดี มีจำนวนทั้งสิ้น 7 บทเพลง ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้

บทเพลง “ความฝันของแม่” (ผู้ขับร้อง: ไมค์ ภิรมย์พร), “สมมุติว่ากลับบ้าน” (ผู้ขับร้อง: พี สะเดิด) และ “ดอกไม้วันแม่” (ผู้ขับร้อง: เอกพล มนต์ตระการ) เป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์สื่อให้เห็นอย่างเด่นชัดเกี่ยวกับพระคุณของแม่ในแง่ของการเป็นผู้อบรมสั่งสอนให้ลูกตั้งมั่นอยู่ในความดี

คำสอนของแม่คอยเตือนในใจ เกิดมาเป็นลูกผู้ชายอย่าหวั่นไหวใจต้องอดทน หนทางลำบากอุปสรรคมากมายท่วมทับัน วัตถุประสงค์ความจนให้หลุดพ้นสมเป็นลูกชาย เพื่อวันข้างหน้ายังมีความหวัง แม่คือผู้ให้พลังลูกปลุกฝังคุณงามในใจ แม้งานจะหนักหน่วงก็หยดรดมาท่วมกาย แหงนมองรูปแม่เติมไฟ จุดประกายให้มีพลังเก็บหอมอมอดเพื่อปลดหนี้สินรุงรัง ลูกแม่สู้งานไม่ยั้งสร้างความฝันให้ถึงปลายทาง ฟา รุ่งวันใหม่บดบังความยากไร้เลือกราง ลูกคงยังพอมีหวังหากฟ้ายังให้ความปรานี ความฝันของแม่คอยเตือนเสมอ สิ่งเดียวที่แม่อยากเจอเพียงอยากเห็นลูกเป็นคนดี แก้วแหวน เงินทองนำมากองทั่วพื้นปฐพี ทรัพย์สินนอกกายเรานี้ใช่สิ่งที่คุณแม่ต้องการ

“ความฝันของแม่”

(ผู้ขับร้อง: ไมค์ ภิรมย์พร)

หัวใจมันบอกและยังตอกย้ำตลอดเวลา ว่า ตั้งแต่จากบ้านมาใจมันเรียกหาไอดินกลิ่นฝน ยังไม่ลืมเลือนคำแม่พร่ำสอนขยันอดทน เมื่ออยู่จะมีหรือจนให้เป็นคนดีมีทุกขีไม่หวั่น ปีใหม่ผ่านไปเข้าวันสงกรานต์ทำงานไม่หยุด กลับบ้านเป็นเพียงเรื่องสมมุติเจ้านายไม่หยุดให้เลยสักวัน ก่อนเข้าพรรษาก็ภาวนาให้ถึงวันนั้น จนออกพรรษาก็ยังทำงาน คิดถึงเฮือนชานบ้านนา ที่รอ ได้ยินแต่เสียงแม่คอยอยู่ประจำ เหนื่อย

ก็ให้กลับมาพักก่อนค่อยไปสู้อต่อ นึกถึงคำแม่ น้ำตาก็ไหลมาคลอ ย้ำบอกหัวใจไม่ให้ท้อ เก็บแรงไว้รอก่อร่างสร้างฝัน อยากจะกลับไปหอบเอาดวงใจดวงน้อยของแม่ สัญญาต่อหน้ารักแท้ด้วยแรงใจแม่ทุกขีไม่หวั่น เหน็ดเหนื่อยอย่างไรมีกำลังใจต่อสู้กับงาน เก็บรักจากแม่ แทนดวงตะวันส่องทางให้ฝันในวันฟ้าหม่น

“สมมุติว่ากลับบ้าน”

(ผู้ขับร้อง: พี สะเดิด)

คำรักที่บอกด้วยดอกมะลิ คู่ควรกับหนึ่งนารีที่มีชื่อเรียกว่าแม่ผู้ให้ชีวิต ให้ความรักอ้อมชูดูแลใจลูกรำลึกถึงแม่เหมือนมีวันแม่ทุกวัน ชีวิตก้าวผ่านเส้นทางความลำบาก เต็มโตห่างตัวแม่มาศรัทธารักยังคงมั่น นำสิ่งแม่สอนมาเป็นพรคุ้มภัยสู้งาน ทำดี อดทนขยัน ยึดมั่นจนจำขึ้นใจ ตัวไกลแต่ใจไม่เคยไกลแม่ ยามเจ็บยามแพ้วภาพแม่ลอยมาคุ้มภัย...

“ดอกไม้วันแม่”

(ผู้ขับร้อง: เอกพล มนต์ตระการ)

บทเพลง “ต้นทูนแรงใจ” (ผู้ขับร้อง: ไผ่ พงศธร) และ “สู้เพื่อแม่” (ผู้ขับร้อง: สมชาย ใหญ่) เป็นบทเพลงที่สื่อให้เห็นคุณค่าความรักของแม่ที่มีต่อลูก โดยเชื่อมโยงไปสู่คำสอนของแม่ที่สามารถสร้างพลังในการต่อสู้ชีวิตให้แก่ลูก เพื่อให้ชีวิตดำเนินไปสู่ “ทางฝัน” ตามที่มุ่งหวังไว้

แรงใจหลักก็คือรักของแม่ สายแนนสายแท้คือห่วงที่ผูกฮัก ยามใดท้อล้มแรงได้พิงได้พิง ผ่านงานผ่านชีวิตหนัก ได้รักแม่ช่วยผลักดัน...ทูนแรงใจให้ทูนสร้างทำ ย้ำถ้อยคำยามโทรมาหาให้อดสาเอาเด้อลูกแม่ ทูนแรงใจเก็บตุนไว้ใช้ยามยาก ลุยงานหนักสู้ได้ไม่ยอมแพ้ บนทาง

ฝืนน้ำตาและรอยบาดแผล มีฮักแท้เป็นยาแก้
ต่อเติมเสริมทุนแรงใจ

“ต้นทุนแรงใจ”

(ผู้ขับร้อง: ไผ่ พงศธร)

...ลูกชายของแม้อย่างแพ้อันได้ตอนนี้ คำสอนดีดี
ลูกนี้ยังคงจำได้ เพียงแต่วันนี้น้ำตามันอยาก
จะไหล แม่จำลูกขอร้องให้เหนื่อยใจกับสายลม
ผ่าน ไม่ได้อ่อนแอไม่ได้ท้อแท้อะไร ไม่เคยถอดใจ
กับฝันที่ยังยาวนาน น้ำตาที่ไหลแค่เหงาและ
คิดถึงบ้าน แค่นี้เพียงมองฟ้านาน ๆ ใจหายไม่ใช่
หมดฝัน ลูกแม่ร้องให้ไม่ได้หมายความว่าแพ้
ตั้งใจแน่วแน่จะสู้เพื่อแม่เพื่อฝัน ถึงเจอปัญหา
หนักหนา ลูกจะฝ่าฟัน มันคงต้องมีสักวันที่ฝัน
เป็นจริงนะแม่

“สู้เพื่อแม่”

(ผู้ขับร้อง: สมชาย ใหญ่)

บทเพลง “เพลงของแม่” (ผู้ขับร้อง: น้ำฝน
พัชรินทร์) เป็นบทเพลงที่สื่อให้เห็นความรักความ
ผูกพันอันลึกซึ้งระหว่างแม่กับลูก แม่ไม่มีแม่อยู่เคียง
ข้าง แต่พลังแห่งความรักความผูกพันก็สามารถ
ถ่ายทอด “พลังใจ” ให้ลูกนำไปใช้ในการต่อสู้ชีวิตได้
เป็นอย่างดี

เก็บเอาฝันมาก่อต่อเติมที่แม่เคยฝัน ไม่เคยลืมนะ
แม่นานเนิ่นนาน แม่จำลืบทให้สบาย หนึ่งความ
ฝันของแม่ลูกยังคงดูแลเก็บไว้ อยู่บนฟ้าแม่เป็นสุข
ไหม ยังมองดูลูกหรือเปล่า...หากความฝันยาก
เกินก็ยังคงเดินต่อไป ไม่ยอมถอย ไม่ยอมถอดใจ
จะสู้ไปเพื่อฝันของแม่ เพลงที่แม่เคยร้องยังแว่ว
ดังในใจ ยังคอยกล่อมใจยามเหงา ฝันที่แม่เคย
ฝันในวันเก่า ๆ ไม่มีซักคราวที่ลูกจะลบลิ้มไป

“เพลงของแม่”

(ผู้ขับร้อง: น้ำฝน พัชรินทร์)

บทเพลง “ถึงดั่งยังหวังแม่” (ผู้ขับร้อง: ต่าย
อรทัย) เป็นบทเพลงที่สื่อให้เห็นพระคุณของแม่ในแง่
ของการเป็นผู้อบรมสั่งสอนผู้เป็นลูกให้ “ไม่ลืมนะ”
เมื่อประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน จนมีชื่อเสียง
“โด่งดัง” ซึ่งนับเป็นคำสอนที่มีคุณค่าต่อการดำเนิน
ชีวิต

...คุณแม่มาส่งเกือบเที่ยงตรงพร้อมด้วยน้ำตา
ใจไม่อยากจะลา ไม่อยากจะลาบ้านเกิดเมือง
นอน มีเสียงเป็นทุนที่พอช่วยหนุนให้ชื่อ
เรื่องรอง ถ้าหากได้เป็นนักร้องจะไม่พอยอง
จำคำแม่สอน...ถึงวันที่ปรารถนาได้เป็นดารา
คนสรรเสริญ อยากเอาเสื้อใหม่พร้อมมัลลย์
ไปอวดแม่เหลือเกิน กล้าบอกใครใครไม่เก้อเขิน
มาจากทางเดินเด็กท้องทุ่งนา”

การวิเคราะห์ “บทเพลงเพื่อแม่” ที่ผู้ประพันธ์
สื่อให้เห็นพระคุณของแม่ในแง่ของการเป็นผู้อบรม
สั่งสอนให้ลูกตั้งมั่นอยู่ในความดี โดยเฉพาะในส่วน
คำสอนที่เกี่ยวกับความขยันและอดทน ไม่ย่อท้อต่อ
อุปสรรค นับเป็นคำสอนที่สอดคล้องกับสภาพการ
ดำเนินชีวิตของคนในสังคมชนบทที่ส่วนใหญ่ยังคงมี
ฐานะความเป็นอยู่ที่ยากจน คำสอนดังกล่าว จึงเป็น
ส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต ซึ่งนอกจากจะ
ส่งผลให้ผู้เป็นลูกนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อการเป็น
ลูกที่ดีของแม่และการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมแล้ว
คำสอนดังกล่าวยังช่วยส่งเสริม “พลังใจ” ให้ผู้เป็น
ลูกดำเนินชีวิตอยู่รอดได้อย่างมีความหวัง ทั้งความ
หวังของตนเองและความหวังที่จะตอบแทนพระคุณ
ของแม่

2.1.2 บทเพลงที่สื่อให้เห็นพระคุณ
ของแม่ในแง่ของการเป็นผู้อบรมสั่งสอนในเรื่องการ
วางตัวของลูกสาว มีจำนวนทั้งสิ้น 7 บทเพลง ดังนี้

บทเพลงที่ผู้ประพันธ์นำเสนอคำสอนผ่านความคิด คำพูด และการประพฤติปฏิบัติตัวของผู้เป็นลูกสาว ซึ่งสื่อให้เห็นแนวปฏิบัติในเรื่อง “การรักษาสงวนตัว” ของผู้หญิงที่สืบทอดจากสังคมไทยในอดีต มาสู่สังคมไทยในปัจจุบัน ปรากฏในบทเพลงต่อไปนี้

...ลูกจำแม่เตือนไกลเรือนห่างเหยา ระวังเป็นนางเป็นสาวอย่าให้เป็นควาเขาซัง ลูกจำฝังใจจำได้ทุกคำแม่สั่ง ไม่ให้แม่ผิดหวังจะสร้างคุณงามความดี จากถิ่นท้องทุ่งสู่กรุงแดนไกล จากทุ่งแดนไพรห่างไกลเพื่อนพ้องน้องพี่ ลูกไม่ใฝ่ต่ำ จะทำความดี ลูกอยู่ทางนี้สบายดีแม่จำ...

“คิดถึงแม่”

(ผู้ขับร้อง: ธิดา ดวงดาว)

...พี่เอ๋ยพี่จำ น้องขอเวลาสักห้าหกปี แต่งงานเรื่องใหญ่นะพี่ ยิ่งเรื่องนี้แม่ห้ามสั่งไว้ คบกันแม่ให้ดูตาจะรู้ทนายใจกันได้ แต่ดูที่ไรไม่เหมือนแม่สอน พี่เอ๋ยพี่จำ น้องขอเวลาปรึกษาแม่ก่อน สายตาพี่จ้องอ้อนวอน แม่ไม่เคยสอนจึงไม่เข้าใจ รักจริงต้องขอเวลา ไม่ช้าถ้าแม่สอนให้เรื่องนี้น้องเด็กเกินไป แม่สอนทนายใจเมื่อไหร่จะยอม

“ถามแม่ดูก่อน”

(ผู้ขับร้อง: นุชจรี ศรีราชา)

...ถ้าล่วงล้ำมาไม่ค่อยเข้าที ไม่ไผ่ยังงี้ก็ไม่หาก พี่จริงใจก็ไปขอแม่ซี...ไม่ไผ่ ไม่ได้ทรอกพี่อย่ามาเข้าซีเดี๋ยวก็ตีเข้าให้ ยิ่งห้ามก็เหมือนยิ่งยุ ทั้งว่าทั้งดู ยังทำมือไว รักพี่จริงแต่ก็เกรงใจแม่อยากยอมจะแย่แต่กลัวแม่ตีตาย

“เดี๋ยวมแม่ตี”

(ผู้ขับร้อง: ดาว มยุรี)

นอกจากผู้ประพันธ์จะถ่ายทอดคำสอนของแม่ในเรื่องการวางตัว ผ่านความคิด คำพูด และการประพฤติปฏิบัติตัวของลูกสาวในบทเพลงดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้ประพันธ์ยังสะท้อนให้เห็นผลกระทบในด้านลบที่ลูกสาวจะได้รับหากไม่เชื่อฟังคำสอนของแม่ ดังปรากฏในบทเพลงต่อไปนี้

...แม่รู้หรือเปล่าลูกสาวแม่มาอกหัก บอบช้ำกับเรื่องความรักเสียหลักไร้คนเยียวยา ทั้งดื้อทั้งแสบคำที่แม่เตือนมา คบใครอย่าดูแต่หน้าโอ้ แม่จำ...ลูกทำผิดไป เปิดไฟขึ้นมาเก็บเสื้อผ้าใส่กระเป๋า พรุ่งนี้จะตื่นแต่เช้าจะกลับบ้านเราไปตั้งหลักใจ จะไปกอดแม่เบิกรักแท้ที่ไม่มีชายลูกสาวที่ไม่เอาไหนจะเอาหัวใจไปชบดักแม่

“จดหมายถึงแม่”

(ผู้ขับร้อง: ปุ้ย ณัฐิชา)

...กลับมาหาแม่ยกมือวันทาถูกฟ้าผ่ากลางใจ ลูกบาดเจ็บหนักขอมาพักจิตใจ แม่อย่าผลักไสลูกไปเลยหนา ขอเอาดักแม่ชบหน้าร้องให้ลูกหมดทางไปกลับมาให้แม่ดำ ลูกผิดไปแล้วที่ไม่เชื่อวาจา ลึนรักหมดทำจึงกลับมาเสียใจ ลาก่อนความรักที่หาญหักใจให้ ผากรอยแผลใจโดยไม่ปราณี คำหวานผู้ชายแปลงง่ายเติมทีอย่าตามราวีกันต่อเลยหนา กรรมเก่าแม่นมีก็คงใช้หมด เรื่องอนาคตค่อยกำหนดอีกที ตั้งตอนนี้ไปขอพักใจให้หายดี ผู้ชายถ้ามีจะให้แม่ตีราคา...

“ขอพักที่ตักแม่”

(ผู้ขับร้อง: ศิริพร อำไพพงษ์)

...มีตปานตำตำรำหารักคงไม่หวน จึงได้มาคิดทบทวนถึงคำที่แม่สั่งมา รักไม่ระวังพลาดพลั้งจะกินน้ำตา เขาทิ้งลูกแล้วแม่จำ แม่พูดมาเป็นจริงทุกคำ เมื่อความขำมาจึงรู้ว่าคำของคำเตือน

แม่ หอบความรักแพ้มอบให้แม่แกร์รอยใจข้า
 จบตำราเรียนหลักสูตรผู้ชายใจดำ จากนั้นจะเชื่อ
 ฟังคำรักใคร่ขอฟังคำแม่

“หนีแม่มาแพร์ก”

(ผู้ขับร้อง: ศิริพร อำไพพงษ์)

ตอบแม่ไปได้ว่าอายไปไสบมา เพ็นโทรมาหาคือ
 เก่าอยู่บ้ออีนาง แม่เที่ยวถามข่าวเมื่อเห็นน้อง
 คอยมองทาง อยากบอกว่าอายเห็นห่างก็ยังไม่
 เขินใจทุกที ก็เพราะตอนที่สองเราเริ่มเที่ยวหากัน
 แม่ห้าม บ่หันประกันอายเป็นคนดี จนแม่ยอม
 ปล่อยให้คบหากันนานปี อยู่อยู่อายมิจีหส์บมี
 ถ้อยคำรำลา...

“ตอบแม่ไปได้”

(ผู้ขับร้อง: ศิริพร อำไพพงษ์)

เนื้อหาของ **“บทเพลงเพื่อแม่”** ที่ผู้ประพันธ์
 มุ่งสนใจในเรื่องการวางตัวของลูกสาวนั้น มีทั้ง
 เนื้อหาเกี่ยวกับลูกสาวที่ประพฤติปฏิบัติตัวตาม
 คำสอนของแม่ในเรื่อง **“การรักษาวลสงวนตัว”** ซึ่ง
 ส่งผลให้ลูกสาวระมัดระวังตัวในการคบหาผู้ชาย
 และเนื้อหาเกี่ยวกับลูกสาวที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตัว
 ตามคำสอนของแม่ ไม่ระมัดระวังตัวในการคบหา
 กับผู้ชาย ทำให้ต้องพบกับความผิดหวังในความรัก
 การนำเสนอเนื้อหาในลักษณะดังกล่าว ย่อมให้ข้อคิด
 แก่ผู้ที่อยู่ในสถานะ **“ลูกสาว”** ในสังคมไทยได้เป็น
 อย่างดี

2.2 บทเพลงที่สื่อให้เห็นพระคุณของแม่
 ในแง่ของการเป็นผู้ให้การศึกษแก่ลูก มีเพียง 2
 บทเพลง ซึ่งเป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์นำเสนอเรื่อง
 รวบรวมของผู้ยอมเหนื่อยยาก ยอมตรากตรำลำบาก
 หาเงินส่งเสียให้ลูกได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรี
 เพื่อหวังให้ลูกมีชีวิตที่ดี การสำเร็จการศึกษาของลูก

เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เป็นแม่ภาคภูมิใจ ดังปรากฏใน
 บทเพลง **“ปริญญาเพื่อแม่”** (ผู้ขับร้อง: แสตมป์)
 และ **“ปริญญาลูกแม่ค้า”** (ผู้ขับร้อง: ศิริพร
 อำไพพงษ์) ความว่า

แม่มีเก็บเท่าไรให้ลูกเป็นค่ารถไฟเพื่อไปเรียนต่อ
 ส่งลูกที่สถานีรถไฟชั้น 3 คงพอค่ารถที่แม่มี
 ผากใจไว้กับบ้านนาแต่ตัวฉันต้องจากลาไป
 พร้อมรถไฟสายใต้ หยาดเหงื่อที่แม่เสียไป
 เปลี่ยนมาเป็นค่ารถไฟแลกใบปริญญา จะไม่
 ลืมน้ำตาของแม่ที่รินไหล เหงื่อท่วมกายส่งลูก
 ได้จนถึงวันนี้ จะตั้งใจเล่าเรียนเป็นลูกที่แสนดี
 ให้แม่นี้ได้ภาคภูมิใจ ลูกมีไม่เท่าไรแต่พอเป็น
 ค่ารถไฟกลับคืนบ้านนา สี่ปีที่ผ่านมาผ่านไปกลับมา
 พร้อมใบปริญญาเอามาฝากแม่ รถไฟเทียบ
 ชานชลา ลูกกอดแม่ทั้งน้ำตา แม่จำปริญญา
 ฝากแม่

“ปริญญาเพื่อแม่”

(ผู้ขับร้อง: แสตมป์)

แม่ยอมลำบากเพราะอยากให้ลูกสบาย เหนื่อย
 ภายเหนื่อยใจไม่ยอมพ่ายต่อโชคชะตา นอน
 ดึกตื่นเช้ากลางวันเอาใจลูกค้า เรียนน้อยแรง
 ด้อยราคาอาชีพแม่ค้าก็ต้องจำทน สู้ไปไม่บ่น
 อดทนเพื่อลูกเรื่อยมา แม่อยากเห็นใบปริญญา
 ที่แลกมาจากเหงื่อคนจน เห็นลูกสู้แต่ใจแม่ก็
 สุขเหลือล้น ไม่ยอมให้ลูกอายุคนสู้ทนหาเงิน
 ส่งเรียน ลั้นเดือนเหมือนดั่งกับแม่สิ้นใจ บาง
 คราวไม่พอใช้จ่ายยืมเงินรายวันหมุนเวียน แลก
 ด้วยน้ำตาจึงได้เงินมาเป็นค่าเรียน หวังว่าลูก
 คงพากเพียรสมกับที่แม่ตั้งตา แม่คอยสานต่อ
 นับตั้งแต่พ่อเจ้าจากไป ลูกอยากน้อยใจมุ่งมั่น
 ไปอย่าแคร้ปัญหา อาจมีบางครั้งเหนื่อยใจ
 กับความเหวว่า แม่คอยหอมใบปริญญาให้ลูก

แม่ค้าคนนี้ทำได้.. แม่หวังพึ่งใบปริญญาให้ลูก
คว้ามารับน้ำตาใจ..

“ปริญญาลูกแม่ค้า”

(ผู้ขับร้อง: ศิริพร อำไพพงษ์)

คำสอนเกี่ยวกับความกตัญญูทวดเวทียของลูก ที่มีต่อแม่

กตัญญู คือ รู้คุณท่าน ได้แก่ การรู้สำนึกถึง
พระคุณของผู้ที่มีพระคุณแก่ตน ในทางมนุษย์ท่าน
ว่าพ่อและแม่เป็นบุคคลแรกและบุคคลสูงสุดของลูก
ทุกคนในด้านพระคุณ บุคคลนอกจากพ่อและแม่แล้ว
ถึงแม้ว่าท่านมีพระคุณต่อเรามากมายเพียงใด ก็ไม่
อาจจะเทียบเท่าพระคุณของพ่อและแม่ได้ เพราะพ่อ
และแม่เป็นผู้ให้ชีวิตเรา... และ กตเวทีย คือ ตอบแทน
หรือสนองคุณท่าน ได้แก่ เมื่อเราระลึกถึงคุณของ
ท่านแล้วก็ควรหาทางตอบแทนพระคุณของท่าน
ด้วย คุณธรรมชอ่กตัญญูและกตเวทียจึงจะมีอันส่ง
ลึกรบวงจร ในพระวินัยปิฎกเล่มที่ 4 หน้า 92
พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า **คนดีย่อมจะเป็นผู้มี
กตัญญูและกตเวทีย (ความกตัญญูและกตเวทีย คือ
พื้นฐานที่ดีของลูกทุกคน, 2555)**

จากการวิเคราะห์ “บทเพลงเพื่อแม่” ที่ผู้
ประพันธ์มุ่งนำเสนอเนื้อหาเพื่อสอนใจในเรื่องความ
กตัญญูทวดเวทีย พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 23 บทเพลง
บทเพลงเกือบทั้งหมดเป็นบทเพลงที่นำเสนอเรื่องราว
ของลูกที่มีความกตัญญูทวดเวทียต่อแม่ มีเพียง 3
บทเพลงที่สื่อเนื้อหาในเชิงตำหนิลูกที่ไม่มีความกตัญญู
ทวดเวทียต่อแม่

1. **บทเพลงที่สื่อให้เห็นความกตัญญู
ทวดเวทียของลูกที่มีต่อแม่** เป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์
นำเสนอเนื้อหาเพื่อให้ข้อคิด หรือให้แนวทางในการ
ประพฤติปฏิบัติตัวแก่ผู้ที่อยู่ในสถานะ “ลูก” ในสังคม

ไทย โดยเฉพาะสังคมชนบท บทเพลงเหล่านี้มีจำนวน
ทั้งสิ้น 20 บทเพลง แต่ในที่นี้ขอยกบทเพลงมาเป็น
ตัวอย่างประกอบการวิเคราะห์เพียง 10 บทเพลง

บทเพลง “สัญญาครับแม่” (ผู้ขับร้อง: กิตติศักดิ์
ไชยชนะ) และ “ทางไกลกราบแม่” (ผู้ขับร้อง: เอกพล
มนต์ตระกูล) เป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์นำเสนอ
เรื่องราวของลูกที่จำต้องจากแม่มาทำงานในกรุงเทพฯ-
มหานคร ด้วยความหวังที่จะหาเงินเลี้ยงดูแม่ให้มี
ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าที่เคยเป็น ดังเนื้อหาของ
บทเพลงที่ว่า

แม่เหนื่อยมาพอลูกขอให้แม่พักกาย เหนือไหล่
เป็นสายภาพฝักใจของแม่ผ่านมา ผ้าถูขาดเขา
เสื้อตัวเก่าใส่จนชินชา พาลูกผัดงปัญหา รอย
ยิ้มบนหน้าเลือนราง ลูกเพิ่งถึงฝันได้งานใน
กทม. เฝ้านับวันรอเหนื่อยและท้อก็สู้ทุกทาง
นึกถึงใบหน้าและแววตาแม่เต็มกำลัง วันนี้ถึง
วันที่หวังได้รับสตังค์ค่าแรง สัญญาครับแม่
ลูกจะดูแลอย่างดี นับจากวันนี้ขอขับเหงื่อแม่
ให้เหือดแห้ง ผ้าถูผ้าไหม เสื้อใหม่ส่งไปให้แต่ง
ให้แม่ถนอมเร็วแรง หาซิมทุกแห่งของดี
แม่เหนื่อยมาพอลูกขอให้แม่พักแรง แล้วยก
ตำแหน่งคนใช้แรงให้ลูกคนนี้ เหนือไหล่ใจสู้
ขอเพียงแม่อยู่ดีกินดี ภูมิใจได้ทำหน้าที่ทำให้
แม่มีรอยยิ้ม

“สัญญาครับแม่”

(ผู้ขับร้อง: กิตติศักดิ์ ไชยชนะ)

กราบเท้าแม่มาผ่านเสียงโทรจากทางไกล
ด้วยรักจากลูกชายที่ลาห่างหายจากชายคา
เรือน ป่านนี้ลมหนาวคงพัดลอดเข้าฝาเรือน
อากาศเริ่มเย็นมาเยือน ใจหวังแม่เตือนให้โทร
ถึงท่าน ลูกเด้อ อีแม่บ้านเฮาเริ่มหนาวแล้วไป

อย่าลืมห่มผ้าหลายหลายเป็นหัตถ์เป็นโอมันไกล
 โรงบาล ลูกสบายดียังไปเฮ็ดงานทุกวัน เจ้านาย
 ชมว่าขยันเดี๋ยวดวงเลื่อนขึ้นขึ้นเป็นหัวหน้า...
 ลูกอยู่เมืองไกลได้แต่ฝากใจที่ห่วงใยมา เพื่อแม่
 ที่คอยอยู่หน้าลูกจะตั้งตาทำสูทจน กราบเท้าแม่มา
 ด้วยใจลูกนี่อีกครั้ง เห็นเคยจ่มว่าปวดหลังอย่า
 ใจอย่าถ่างให้ลูกกังวล ขาดเหลืออันใดให้น้อง
 ชายโทรหาสักหน เฒ่าแล้วเขาซุดเขากันลูกอยู่
 ทั้งคนขอเลี้ยงแม่เอง

“ทางไกลกราบแม่”

(ผู้ขับร้อง: เอกพล มนต์ตระการ)

“บทเพลงเพื่อแม่” หลายบทเพลง นอกจาก
 ผู้ประพันธ์จะบรรยายให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการ
 ทำงานหาเงินเพื่อเลี้ยงดูแม่ และสื่อความรู้สึกห่วง
 หวานของลูกที่มีต่อแม่แล้ว ผู้ประพันธ์ยังสะท้อน
 ให้เห็นความรู้สึกของผู้เป็นลูก ที่ยังคงผูกพันกับสภาพ
 สังคมชนบทอันคุ้นเคย รวมทั้งสะท้อนให้เห็นความ
 ตั้งใจอันแน่วแน่ของลูกที่จะกลับบ้านและกลับคืนสู่
“อ้อมอกแม่” เมื่อสามารถ **“ก่อร่างสร้างตัว”** ได้
 ซึ่งนับเป็นการนำเสนอเนื้อหาในเชิงสอนใจผู้ที่อยู่ใน
 สถานะ **“ลูก”** ในสังคมชนบท ให้ตระหนักถึงความ
 กตัญญูกตเวทีที่ลูกพึงมีต่อผู้มีพระคุณได้อย่าง
 เด่นชัด ดังปรากฏในบทเพลง **“คิดถึงพ่อ คิดถึงแม่
 คิดถึงบ้าน”** (ผู้ขับร้อง: ต่าย อรทัย), **“เก็บรอยยิ้มไป
 ฝากแม่”** (ผู้ขับร้อง: ดวงจันทร์ สุวรรณี), **“สัญญา
 กับใจ”** (ผู้ขับร้อง: จอมขวัญ กล้วยา), **“คิดถึงแม่”**
 (ผู้ขับร้อง: จ๊กจั่น วันวิสา) และ **“หยาดเหงื่อเพื่อแม่”**
 (ผู้ขับร้อง: เอกพล มนต์ตระการ)

...ภาพพ่อแก่แก่ภาพแม่ชราตามวัย ผุดขึ้นมา
 ยามใดน้ำตาาร่วงไหลทุกที ลมเอื่อยลมพัดห่ม
 ความรักความดี กลับบ้านไปบอกท่านที่ลูกนี้สุด
 แสนห่วงใย ลูกอยู่เมืองกรุงจะมุ่งทำงานให้หนัก

พ่อแม่ เป็นหลักความรักเป็นกำลังใจ สังคมวัตถุ
 รุกรานลูกนั้นหวั่นไหว ถึงจะอย่างไรหัวใจยังรัก
 บ้านเรา สิเป็นจั่งได้หัวใจยังรักบ้านเรา

“คิดถึงพ่อ คิดถึงแม่ คิดถึงบ้าน”

(ผู้ขับร้อง: ต่าย อรทัย)

...ความลำบากผลักใส่ให้ไกลบ้าน มาสู่งาน
 เมืองกรุงมุ่งสร้างหวัง รับบทหนักเข้าค่าเพียง
 ลำพัง แม่อยู่หลังกับน้องฝากท้องรอ ยิ้มยังอยู่
 ไกลลืบต้องรีบก้าว ให้ตื่นเชาก่อนไก่ก็ไม่ท้อ คิน
 ไทนมื้อโอทีไม่รีรอ เต็มใจต่อก่อหวังทุกครั้งไป...
 ขอเพียงแม่มีกินทุกสิ้นเดือน สุขก็เยือนหัวใจ
 ไม่ร้างลา ห่างแต่ตัวหัวใจส่งไปบ้าน ทุกคืนวัน
 เห็นแม่คอยแลหา อวยกริบกลับไปเฝ้าหุงข้าว
 ปลา เหมือนผ่านมาเคยทำยามอยู่ใกล้ กราบ
 แม่อดใจคอยรอหนอยหนา ลูกสัญญาเร่งสร้าง
 ทางสดใส ยิ้มเต็มหน้าดังฝันได้วันใด จะเก็บไป
 ฝากแม่แลอ้อมตา

“เก็บรอยยิ้มไปฝากแม่”

(ผู้ขับร้อง: ดวงจันทร์ สุวรรณี)

จะไม่กลับหลังถ้ายังไม่ได้ดี เอ่ยถ้อยคำนี้ต่อหน้า
 แม่พ่อวันจาก สาบานผ่านฟ้า สัญญาต่อดินถิ่น
 รัก ก่อนลามาสู่งานหนักปกหลังสร้างตัวเมือง
 ไกล เหนื่อยยากเพียงไหนย้าใจให้ทน ลำบาก
 เหลือล้นอยู่ใต้ชายคาเมืองใหญ่ หลายคราวอ่อน
 ล้าล้าลับตาเห็นความยากไร้ หนี้สินภาระยิ่งใหญ่
 รอให้กลับไปไถ่ถอน ตั้งนกรไคร่คอนบินร่อนในดวง
 คอนกรีต ละครชีวิตถูกขีดด้วยความเดือดร้อน
 ให้สู้ทุกฉากจากตื่นถึงหลับตานอน ปลอดภัย
 ลักวันคืนคอนเสริมใจให้มีพลัง จะไม่กลับหลัง
 ถ้ายังไม่ได้ดี เก็บถ้อยคำนี้จดไว้ในใจทุกอย่าง
 บอกแม่ให้รอบอกพ่อให้คอยความหวัง จะทำ

ให้ฝันถึงฝั่งเพื่อถางเส้นทางกลับมา

“สัญญากับใจ”

(ผู้ขับร้อง: จอมขวัญ กัลยา)

เหม่อมองฟ้าทุกคราต้องน้ำตาร่วง ห่วงสุดห่วง
แม่จำเป็นอย่างไร ต้องจากลาบ้านนา มาแสวง
ไกล เป็นอย่างไรแม่จำคิดถึงจัง ฝ้าแต่รอ รอ
วันหวานคืนบ้าน ดอกจานบ้านนี้คงบานสะพรั่ง
อยากกลับไปซบโออุ่นแม่จัง เก็บใจที่มันผูกพันให้
แม่ช่วยปลอบอย่างเคย มาเด้อ... ขวัญเอ๋ย... มา
เด้อ... ขวัญเอ๋ย ให้แม่กอดให้แม่ปลอบใจเฉย
จากนานคิดถึงจังเลย ปานนี้แม่คงเฝ้ารอ อยู่
ลำพังบางครั้งใจไหวหวั่น คำแม่นั้นย้าเตือน
มิให้ใจท้อ ลำบากเพียงไหนบอกใจให้เฝ้ารอ
วันใดเก็บเงินได้พอ... แม่จำจะกลับบ้านเรา

“คิดถึงแม่”

(ผู้ขับร้อง: จ๊กจั่น วันวิสา)

ลูกทำงานหนักเพราะอยากเห็นแม่พักผ่อน
จิตใจอาจเหนื่อยถึงตอนแม่นั้นลำเค็ญ ชื่นสวยลัก
ฝันเสียด่างมาไม่เคยได้เห็น เลี้ยงลูกบนทาง
ลำเค็ญลูกเห็นแม่เหนื่อยมาพอ อยู่ทุกม. สาน
ก่อเพื่อแม่ทุกอย่าง ทำงานรับจ้างหาทางสร้าง
ฝันวันรอ ได้เงินบาทโตยารอให้แม่ต้องเอ่ยขอ
ส่งรายเดือนมารอดคงพอให้แม่สบาย ผ้าชิ้นฝัน
ใหม่ลูกใจซื้อมาให้หน่อย อาหารอร่อยลูกปาก
แม่อย่าห้ามใจ งานหนักงานเบา จ้างใครเขาทำ
แทนก็ได้ เก็บแรงไว้กอดลูกชายในวันทีกลับคืน
นา ลูกทำงานหนักเพราะอยากเห็นแม่พักผ่อน
สิ่งใดบนทอนปล่อยางเสียว้างเกิดหนา ลูกเสีย
เหงื่อไปบ่เสียดายดอกนะแม่จำ ขอเพียงวันลูก
คืนนาได้เห็นแม่มีสุขใจ

“หยาดเหงื่อเพื่อแม่”

(ผู้ขับร้อง: เอกพล มนต์ตระการ)

บทเพลง “ขอโทษแม่” (ผู้ขับร้อง: สุนารี
ราชสีมา) เป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์บอกเล่าเรื่อง
ราวของลูกที่รู้สึกผิดต่อแม่ เพราะไม่สามารถทำงาน
หาเงินส่งกลับไปให้แม่ได้อย่างที่ตั้งใจไว้ ซึ่งเป็นการ
สะท้อนให้เห็นแนวคิดในเรื่องความกตัญญูทวดเวทีที่มี
อยู่ในใจของลูกเสมอ ดังความบางตอนในบทเพลงที่
ว่า “จดหมายระบายเขียนไปบอกแม่ ชีวิตอย่าแยกลูกแม่
อยู่อย่างสับสน ทุกเดือนเงินส่งน้อยไปก็เข้าใจเหลือทน
เพราะยังขัดสนเรื่องเงินนะแม่... สิบนิ้วพนมก้มลง
กราบแม่ เดือนนี้ลูกแยให้แม่ไม่พออ้อมหมี น้ำตาลูกเอ่อ
ล้นตาเริ่มไหลมาทุกที ทุกหยดคืนนี้แทนคำขอโทษ”

นอกจากนี้ “บทเพลงเพื่อแม่” บางบทเพลง
ผู้ประพันธ์ยังคงสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตของแม่กับ
ลูกในสังคมชนบท โดยสื่อให้เห็นความกตัญญูทวดเวที
ของผู้เป็นลูกที่ยอมเสียสละ “ควาย” ซึ่งถือเป็นเพื่อน
ร่วมชีวิต เพราะเป็นสัตว์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการ
ดำรงชีพของชาวนา เพื่อมุ่งสื่อแนวคิดในเชิงสั่งสอน
แก่ผู้เป็นลูกในสังคมชนบทว่า ลูกควรยอมเสียสละทุก
อย่างเพื่อตอบแทนพระคุณแม่ โดยเฉพาะในยามที่แม่
เจ็บป่วย ดังปรากฏในบทเพลง “เห็นใจคนรักแม่”
(ผู้ขับร้อง: อัมพร แหวนเพชร) ซึ่งผู้ประพันธ์ถ่ายทอด
เรื่องราวความกตัญญูทวดเวทีของลูกผ่านการบอกเล่า
ของแฟนสาว และบทเพลง “ชายควายช่วยแม่”
(ผู้ขับร้อง: มนต์สิทธิ์ คำสร้อย)

ยื่นมองแฟนเข้าโศกาเศร้าโศกโซดไม่นำพา เสีย
เพื่อนคู่ขนาน่าสงสารพี่ อย่าท้อขอให้แม่หายดี
ถ้าวันไหนเงินที่มีที่นี้ซื้อตัวใหม่มา บุญคุณของ
แม่แท้จริงยิ่งใหญ่ใครก็เชิดชู ลูกกตัญญูยอมรู้
คุณค่า แม่เลี้ยงลูกนั้นจนโตมา ต้องทนทุกข์
เหลือคณาเลือดตานันแทบกระเด็น แม่เป็น
มะเร็งพี่นั้นก็เก่งจนได้รักษา ยอมขายควาย
เป็นค่ายา ช่วยมารดายามที่ลำเค็ญ ภาพสะท้อน

สอนใจไม่ใช่เล่น น้องคอยชื่นชมเข้าเย็นที่เห็น
พี่เฝ้าดูแล ควายเป็นชายได้ชายไปซื้อใหม่ไม่
ต้องอาหาร สิ่งที่แน่นอนตอนนี้คือแม่ ดีแล้วที่
แทนคุณตอนแก่ ฟาดินท่านคงเหลือवल
รักแม่แท้จริงจากใจ

“เห็นใจคนรักแม่”

(ผู้ขับร้อง: อัมพร แหวนเพชร)

...มันถึงคราวช่วยแม่ซาลัมป่วยด้วยโรคมะเร็ง
กราบขอหมอนท่านแข็งจึงขายเอ็งเพื่อช่วยชีวิต
อกสะท้านสงสารเอ็งเหลือที่ ขาดควายเพื่อน
ที่แสนดีข้านี้คงอดทำนา ควายคงรู้ว่าถึงครา
ต้องจาก เหมือนอยากอ้อนวอน ทั้งร่วงลงนอน
สะท้อนใจซ้ำ ยากแค้นขอแทนคุณมารดา ท่าน
เป็นผู้ที่เลี้ยงมาเพื่อนจำจงให้อภัย

“ขายควายช่วยแม่”

(ผู้ขับร้อง: มนต์สิทธิ์ คำสร้อย)

2. บทเพลงที่สื่อเนื้อหาในเชิงตำหนิลูกที่ไม่มีความกตัญญูตต่อแม่ มีเพียง 3 บทเพลง ดังนี้

บทเพลง “ฝากแม่ไว้กับแมว” (ผู้ขับร้อง: ไมค์
ภิรมย์พร) เป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์บรรยายเรื่องราว
ของแม่ผ่านการบอกเล่าของตัวละครในบทเพลงเพื่อ
เป็นการตำหนิลูกที่ทอดทิ้งแม่ โดยผู้ประพันธ์สะท้อน
ให้เห็นภาพของแม่ในสังคมชนบทที่เฝ้ารอคอยการ
กลับมาเยี่ยมบ้านของลูกอย่างโดดเดี่ยว มีเพียงแมว
เป็นเพื่อน ผู้ฟังที่อยู่ในสถานะ “ลูก” ย่อมจะรู้สึก
สะท้อนใจกับเรื่องราวของแม่ที่เกิดขึ้นในบทเพลง
ดังเนื้อหาของบทเพลงความว่า

น้องไปอยู่ไหนถามใครไม่รู้วี่แวว หลายปีมาแล้ว
น้องทิ้งแมวกับแม่เฝ้าเรือนเข้าเมืองลับลา
ลืมบ้านนาไม่หวนมาเยือน เสียงแตรรถทัวร์
ดังเตือนดูเหมือนแม่ร้องให้ พี่ไปไถ่ถาม

เมื่อคราวสงกรานต์ผ่านมา แม่น้องครวญว่า
ลูกยาไม่มาเอาใจ เฝ้าคอยตั้งตารอฟ้าปามา
ถึงปีใด ไม่เห็นลูกมาตั้งใจน้ำตาตกในทุกปี
เวลาไม่มีอ้างมาก็ปีแล้วน้อง ส่งแค่เงินทองไม่
พอหรอกหนอคนดี กลับมาบ้านเกิดให้แม่กอด
เต็มอุ้งสั๊กที่ ครอบครัอื่นเขาสุขซีแม่น้องคนดี
ยังหัวใจแป้ว สายตาคุ่งเหงายังเฝ้ารอคอยลูกมา
ตะวันลับฟ้าเห็นแกนั่งคุยกับแมว เงินน้องให้มา
ไม่มีค่าเท่าเสียงโฮแซว ได้ยินเสียงแตรรถแหว
แม่น้องกอดแมวนั่งมองรถทัวร์”

เนื้อหาของบทเพลงตอนหนึ่งที่ว่า “เวลาไม่มี
อ้างมาก็ปีแล้วน้อง ส่งแค่เงินทองไม่พอหรอก
หนอคนดี กลับมาบ้านเกิดให้แม่กอดเต็มอุ้งสั๊กที่
ครอบครัอื่นเขาสุขซีแม่น้องคนดียังหัวใจแป้ว” เป็น
เนื้อหาที่ผู้ประพันธ์สื่อสารผ่านตัวละครในบทเพลง
เพื่อตำหนิและเน้นย้ำในเชิงสั่งสอนผู้ที่อยู่ในสถานะ
“ลูก” ในสังคมไทย โดยเฉพาะในสังคมชนบท
ให้ตระหนักว่า ลูกควรแสดงความกตัญญูตต่อแม่
ทั้งทางวัตถุ และ “จิตใจ” ด้วยการกลับไปหาแม่ ไป
แสดงความรักต่อแม่ เพื่อแม่จะได้มีความสุข

บทเพลง “กลับบ้านเกิดลูก” (ผู้ขับร้อง: ชินกร
ไกรลาศ) เป็นอีกบทเพลงหนึ่งของผู้ประพันธ์บรรยาย
ให้เห็นภาพของแม่ในสังคมชนบทที่เฝ้ารอคอยการ
กลับมาของลูกด้วยความรู้สึกที่เศร้าหมองและเป็น
ทุกข์ ความว่า

กลับบ้านเกิดหนาลูกแม่ปลุกต้นท้อรอเจ้า
กลับสู่หมู่บ้านเราไหนว่าเจ้าไปเพื่อลองดู หลาย
ปีที่ผ่านไปทุกข์สุขอย่างไรที่เป็นอยู่ ดอกท้อออก
ช่อชูลูกไกลสุดกู่ลูกเอ๋ย มันแล้งเหลือเกินลูกรัก
คับแค้นนักสุดจะเอ๋ย บ้านเรายังเป็นเช่นเคย
เจ้าลืมแล้วหรืออย่างไร คอยฝนเหมือนคอย
เจ้าแม่มีพันธุ์ข้าวชนิดใหม่ รอการจะหว่านไถ

หาเลี้ยงให้เจ้าได้กิน อยากให้เจ้ากลับมาให้เห็น
ว่าเจ้าคืนถิ่น เป็นแสงตะเกียงและเสียงพิณให้
ผู้อยู่ถิ่นได้ชื่นใจ กลับบ้านเกิดหนาถูกเจ้ากลับ
บ้านถูกใช้ใหม่ พาชีวิตที่เจ้าเอาไป มาเป็นชีวิต
ใหม่ในบ้านเรา

บทเพลง “กลับบ้านเกิดลูก” เป็นบทเพลงที่
ผู้ประพันธ์เลือกสรรภาษาโดยใช้ทั้งความเปรียบและ
ภาษาในเชิงวิงวอนซ้ำ ๆ ผ่านผู้เป็นแม่ในบทเพลง
เพื่อขอให้ลูกกลับบ้าน ซึ่งการถ่ายทอดเรื่องราวของ
แม่ด้วยลีลาภาษาดังกล่าวสื่อให้เห็นภาพและอารมณ์
ความรู้สึกของแม่ที่ถูกทอดทิ้งได้อย่างลึกซึ้ง สามารถ
สร้างอารมณ์สะท้อนใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ที่อยู่ในสถานะ
“ลูก” ในสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมชนบทได้เป็น
อย่างดี บทเพลงนี้จึงน่าจะเป็นอีกบทเพลงหนึ่งที่มี
อิทธิพลต่อการสร้างจิตสำนึกของการเป็นลูกที่ดี

บทเพลง “รอยจูบบนฝ่าเท้า” (ผู้ขับร้อง: หลง
ลงลาย) เป็นบทเพลงที่ถ่ายทอดเรื่องราวของลูก
ที่เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นมาก็ “หลงลืม” พระคุณของ
พ่อและแม่ ผู้ประพันธ์จึงมุ่งเตือนสติผู้เป็นลูกให้
“ก้มลงมองตรงฝ่าเท้าก่อนคิดจะทำชั่วดี” เพื่อลูกจะ
ได้รำลึกถึงพระคุณของพ่อและแม่ที่เฝ้าคอยเอาใจใส่
เลี้ยงดูด้วยความรักตั้งแต่อยู่ในวัยเยาว์ ดังเนื้อหาของ
ของบทเพลงที่ว่า

เมื่อครั้งเยาว์วัยใครซบกล่อมเจ้า บรรจงจูบ
เบา ๆ ตรงฝ่าเท้าน้อย ๆ ฝ่าเท้าเลี้ยงดูแลตั้งแต่ตีน
เท่าฝ่าหอย เทใจเฝ้าคอยวันที่เจ้าเติบโต เจ้าเป็น
อย่างไรเมื่อเจ้าเติบโตใหญ่ขึ้นมา ดีชั่วเก่งกล้ามี
การศึกษาสวยโก้ ลืมตัวโอบยิบเมื่อมั่งมีใหญ่โต
โอหังยโสคุยโวโอ้อวดดี จะเป็นอย่างไรใครก็ไม่
อาจห้ามเจ้า พ่อเพื่อนหนุ่มสาวผู้ได้ฟังเพลงนี้
ก้มลงมองตรงฝ่าเท้าก่อนคิดจะทำชั่วดี สองตีน
ของเจ้านี้แหละที่พ่อแม่เคยจูบมัน ยังจำได้ไหม

ใครเคยพร่ำสอน ยามเจ้าจะนอนใครกล่อมให้
หลับฝัน ใครคอยห่วงใยเจ้าได้ทุกวี่วัน ใครทน
ร้าวรานเมื่อเจ้านั้นเสียน้ำตา...

“รอยจูบบนฝ่าเท้า”

(ผู้ขับร้อง: หลง ลงลาย)

บทสรุป

การศึกษาวិเคราะห์ “บทเพลงเพื่อแม่” ในฐานะ
วรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย เป็นการศึกษาวิเคราะห์
บทเพลงลูกทุ่งเพื่อสะท้อนให้เห็นว่า บทเพลงลูกทุ่งที่
มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่เป็นบทเพลงที่มีบทบาทสำคัญใน
การส่งเสริมผู้ที่อยู่ในสถานะ “ลูก” ในสังคมไทย โดย
เฉพาะสังคมชนบท ให้เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทิต่อ
แม่ผู้มีพระคุณ

จากการวิเคราะห์ “บทเพลงเพื่อแม่” ใน
ประเด็น “คำสอนเกี่ยวกับพระคุณของแม่ที่มีต่อลูก”
สรุปได้ว่า ผู้ประพันธ์บทเพลงสามารถนำเสนอเนื้อหา
ที่สื่อให้เห็นความรัก ความเสียสละ ความอดทน
และความเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูลูกของผู้เป็นแม่
ได้อย่างเด่นชัด ด้วยการใช้ความเปรียบ และการ
บรรยายอย่างตรงไปตรงมา ส่วนบทเพลงที่ผู้ประพันธ์
สื่อให้เห็นพระคุณของแม่ในแง่ของการเป็นผู้อบรม
สั่งสอนโดยมุ่งหวังให้ลูกตั้งมั่นอยู่ในความดี และการ
สอนในเรื่องการวางตัวของลูกสาว รวมทั้งการให้การ
ศึกษาแก่ลูกนั้น ก็เป็นไปอย่างสอดคล้องกับภาระ
หน้าที่ของแม่ที่ดีตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธ
ศาสนา การที่ผู้ประพันธ์นำเสนอเนื้อหาที่มุ่งเน้นให้
เห็นถึงพระคุณของแม่ ผ่านเรื่องราวและความรู้สึก
นึกคิดของผู้เป็นลูกในบทเพลง ย่อมจะส่งผลให้ผู้ที่อยู่
ในสถานะของ “ลูก” ในสังคมไทย โดยเฉพาะสังคม
ชนบทได้ตระหนักและซาบซึ้งในพระคุณอันยิ่งใหญ่
ของแม่ ในทางกลับกันก็ถือเป็นการสอนใจให้ผู้เป็น

แม่ได้ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองที่พึงมีต่อลูกด้วย

ส่วนการวิเคราะห์ “บทเพลงเพื่อแม่” ในประเด็น “คำสอนเกี่ยวกับความกตัญญูทวดเวทีของลูกที่มีต่อแม่” สรุปได้ว่า ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอเรื่องราวความกตัญญูทวดเวทีของผู้เป็นลูกในสังคมชนบทที่พึงมีต่อแม่ โดยเน้นสื่อให้เห็นเรื่องราวชีวิตของผู้เป็นลูกที่จำต้องจากบ้านในสังคมชนบทเข้ามาหางานทำในกรุงเทพมหานครด้วยความหวังที่จะเลี้ยงดูแม่ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผู้ประพันธ์เน้นการบรรยายให้ผู้เป็นลูกรู้สึกห่วงหาอาทรและสำนึกในพระคุณของแม่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของลูกในการมุ่งมั่น “ก่อร่างสร้างตัว” เพื่อจะได้กลับบ้านและกลับคืนสู่ “อ้อมอกแม่” ในสังคมชนบท

การสอนให้ผู้เป็นลูกตระหนักในพระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่ผ่านบทเพลงลูกทุ่งมากมายหลายบทเพลงช่วยตอกย้ำให้เห็นถึง “จารีตประเพณี หรือ ภูมิศาสตร์” ของสังคมไทยซึ่งเป็นสิ่งที่คนในสังคมยึดถือและปฏิบัติสืบกันมาอย่างต่อเนื่องและมั่นคง จารีตประเพณี หรือ ภูมิศาสตร์ “เป็นเรื่องของความผิดถูก มีเรื่องของศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นสมาชิกในสังคมต้องทำ ผู้ใดฝ่าฝืนถือว่าเป็นผิดเป็นชั่วจะต้องถูกตำหนิ หรือได้รับการลงโทษจากคนในสังคมนั้น เช่น ลูกหลานต้องเลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อท่านแก่เฒ่า ถ้าใครไม่เลี้ยงดูถือว่าเป็นคนเนรคุณหรือลูกอกตัญญู (สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์, 2536: 16)

การแสดงความกตัญญูทวดเวทีของลูกที่ตระหนักในพระคุณอันยิ่งใหญ่ของแม่ดังที่ปรากฏใน “บทเพลงเพื่อแม่” เป็นการสืบต่อ “จารีตประเพณี หรือ ภูมิศาสตร์” ในสังคมไทย ท่ามกลางสภาพวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมชนบทที่เปลี่ยนแปลงไป

บรรณานุกรม

- Ampapunt, Somprach. 1993. **Tradition and Ritual in Thai Literature**. Bangkok: O.S. Printing House. (in Thai).
- สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์. 2536. **ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.
- The Buddhist Saint in the House** [Online]. 2012, July 10. Available: <http://moral.rru.ac.th/?p=1757> (in Thai).
- พระอรหันต์...อยู่ในบ้าน** [ออนไลน์]. 10 กรกฎาคม 2555. เข้าถึงจาก: http://moral.rru.ac.th/?p=1757http://www.crs.mahidol.ac.th/thai/mother__r.htm
- Gratefulness: A Moral Foundation for Every Child** [Online]. 2012, December 17. Available: <http://www.dhammadjak.net/book/baby/baby14.php> (in Thai).
- ความกตัญญูและกตเวที คือพื้นฐานที่ดีของลูกทุกคน** [ออนไลน์]. 17 ธันวาคม 2555. เข้าถึงจาก: <http://www.dhammadjak.net/book/baby/baby14.php>
- Khiewkae, Chantharada. 2004. “Ways of Life in the Rural Society Depicted in Thai Country Songs.” Master’s Thesis, Rajabhat Nakhonpathom University. (in Thai).
- จันทร์ดา เขียวแก่. 2547. “วิถีชีวิตของสังคมชนบทไทยในบทเพลงลูกทุ่ง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- Mahidol University. College of Religious Studies. 2013, January 5. **Mother in**

- Religion** [Online]. Available: http://www.crs.mahidol.ac.th/thai/mother__r.htm (in Thai).
- มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยาลัยศาสนศึกษา. 5 มกราคม 2556. **แม่ในศาสนา** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก:
- National Mother Day** [Online]. 2012, August 12. Available: <http://irrigation.rid.go.th/rid8/news/mam55.pdf> (in Thai).
- วันแม่แห่งชาติ** [ออนไลน์]. 12 สิงหาคม 2555. เข้าถึงจาก: <http://irrigation.rid.go.th/rid8/news55/mam55.pdf>
- Phra Dharmma Kosajarn (Panya Nandha Bhikkhu). 2011, October 12. **Mother: Monk in the House 1** [Online]. Available: <http://www.sathira-dhammasathan.org/index.php?topgroupid=1&subgroupid=295&groupid=29> (in Thai).
- พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันตภิกขุ). 12 ตุลาคม 2554. **แม่...พระในบ้าน 1** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.sathira-dhammasathan.org/index.php?topgroupid=1&subgroupid=295&groupid=29>
- Phra Dharmma Pidok (Prayudh Payutto). 2013, January 2. **Buddhist Dictionary: A Dhamma Collection** [Online]. Available: http://www.84000.org/tipitaka/dic/d__item.php?i=265 (in Thai).
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2 มกราคม 2556. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: http://www.84000.org/tipitaka/dic/d__item.php?i=265
- Phra Maha Amnuay Mahaweero. 2001. "Official Principles in Didactic Literature by H.M. King Borm Makote." Master's Thesis, Mahasarakham University. (in Thai).
- พระมหาอำนวยการ มหาวีโร. 2544. "หลักการจากวรรณกรรมคำสอนในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Punnotok, Thawat. 1984. **Guidelines of Contemporary Literature Study**. Bangkok: Thai Wattana Panitch. (in Thai).
- ธวัช ปุณโณทก. 2527. **แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- Rapeesang, Udomluck. 2007. "Analytical Study on the Language Usage in Suntaraporn's Songs during 1939-1981." Master's Thesis, Kasetsart University. (in Thai).
- อุดมลักษณ์ ระพีแสง. 2550. "ศึกษาเชิงวิเคราะห์การใช้ภาษาในบทเพลงสุนทราภรณ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2482-พ.ศ. 2524." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Thai Ways: 12 August, National Mother Day, Values and Meaning of Mother** [Online]. 2012, August 12. Available: <http://www.thaipost.net/tabloid/120812/60874> (in Thai).
- วิถีไทย 12 สิงหาคม วันแม่แห่งชาติ คุณค่าความหมายผู้ให้กำเนิด** [ออนไลน์]. 12 สิงหาคม 2555. เข้าถึงจาก: <http://www.thaipost.net/tabloid/120812/60874>

Assistant Professor Sunan Phakhaphanon received her Master's Degree in Thai Language from Silpakorn University. She is currently working in the School of Humanities, University of the Thai Chamber of Commerce. Her main interests are in language and language teaching. Her latest published academic paper was Figurative Language in Mother Songs.